

Mr Violeta Todorović*

IZVORI INFORMACIJA ZA ISPITIVANJE FINANSIJSKIH PERFORMANSI BANAKA

Apstrakt: Analiza finansijskih performansi, kao osnovnih determinanti uspešnosti banaka, predstavlja osnovu za tačno dijagnosticiranje postojećeg stanja i razvoja bankarskog sistema u celini. Na ostvarivanje performansnog bankarskog poslovanja znatno utiču kvalitet i tačnost brojnih izvora informacija. Da bi doношење ekonomskih odluka od strane velikog broja korisnika informacija o bankarskim performansama bilo korisno, neophodno je da one budu relevantne, pouzdane, uporedive i razumljive.

Imajući u vidu preovlađujući uticaj američke regulative na svetski proces harmonizacije finansijskog izveštavanja banaka, u radu su, upravo analizirani najvažniji izvori informacija (primarni i ostali), koji se koriste za ispitivanje finansijskih performansi banaka u SAD.

Ključne reči: finansijske performanse, izvori informacija, finansijski izveštaji, bilans stanja, bilans uspeha.

Abstract - An analysis of financial performance, being a crucial guideline of a bank's successful operations, is a basis for a precise diagnosis of the current state and development of banking system as a whole. Quality and exactness of numerous information sources have a considerable influence on a bank's performance. A large number of users of information about banks' performance are to be provided by relevant, reliable, comparable and understandable information so that they can make useful and good decisions.

Taking into account the currently prevailing influence of American regulations on world processes of harmonization of banks' financial reporting, the paper deals with an analysis of the most important information sources (primary and secondary) that are being used for examining of financial performance of banks in the USA.

Key words - financial performance, information source, financial statements, balance sheet, income statement.

---

* Asistent Ekonomskog fakulteta u Kragujevcu

Uvod

Banke, kao najznačajnije institucije finansijskog tržišta, imaju primarnu ulogu u procesu mobilizacije, koncentracije i alokacije finansijskih sredstava. Otuda se nameće potreba da se sagleda u kojoj meri banke omogućavaju efikasno i nesmetano funkcionisanje finansijskog i privrednog sistema uopšte. Budući da su kroz bankarsku teoriju i praksu dokazane i potvrđene dugoročne negativne konsekvene bankrotstva individualnih banaka po ukupan privredni sistem, može se slobodno reći da u savremenim uslovima ne može postojati zdrava i efikasna ekonomija sa bolesnim bankarskim sistemom. Ovaj stav se može ilustrovati putem dva suprotna primera. Prvi, negativniji, je primer Argentine, u kojoj je aktuelni kolaps celokupnog ekonomskog sistema nastao kao rezultat neadekvatnih mera ekonomske politike preduzetih od strane argentinske Vlade, koje su za samo nekoliko nedelja uništile prilično stabilan bankarski sektor, izgrađen tokom 90-ih godina. Drugi, pozitivniji primer, je primer Meksika, gde su znatni pomaci u privredi učinjeni sredinom 90-ih godina u najvećoj meri rezultat direktnih akcija preduzetih da se ustanovi zdrav i stabilan bankarski sektor.

Iz tih razloga, realizacija prethodno spomenute nesporne uloge banaka u funkcionisanju celokupnog ekonomskog sistema svake zemlje pretpostavlja, sasvim razumljivo, njihovo uspešno poslovanje. Pri tome, globalna uspešnost bankarskog poslovanja bazira se na ostvarenju ključnih finansijskih performansi, a to su: likvidnost, adekvatnost kapitala i profitabilnost. Istovremeno, to su i osnovni principi (postulati) zdravog, sigurnog i efikasnog bankarskog poslovanja.

Međusobna povezanost i uslovljeność pomenutih principa poslovanja, njihov dinamički odnos i interakciono delovanje, sa jedne strane, kao i prisutne razlike i suprotnosti, sa druge strane, zahtevaju precizno praćenje i usklađivanje istih od strane banaka u cilju postizanja adekvatnih rezultata poslovanja. Budući da između navedenih bankarskih principa postoji izražena konfliktnost ciljeva, osnovni zadatak menadžera, koji vode operativno poslovanje banaka, sastoji se u pronalaženju načina za optimiziranje odnosa između stopa profita, likvidnosti i adekvatnosti kapitala. Bankarska praksa je pokazala da princip likvidnosti mora imati apsolutni prioritet, jer njegovo zanemarivanje u cilju maksimiziranja profita, može dovesti, a i dovodilo je do propasti banaka. Likvidnost je integrišući faktor kod koncipiranja i sprovodenja poslovne politike banke, jer optimizira odnos između sklonosti banke ka maksimiziranjem profita i neopreznog prihvatanja prevelikog rizika i služi kao odrednica ukupnih performansi jedne banke. Nakon utvrđivanja optimalnog nivoa rezervi likvidnost na menadžment timu je zadatak da strukturira aktivu u funkciji obezbeđenja profitabilnosti i solventnosti.

U nastojanju da se odgovori savremenim izazovima i obezbede uslovi za adekvatno i performansno poslovanje, u bankarskoj teoriji i praksi je razvijen niz tehnika i metoda za vrednovanje prethodno pomenutih performansi. Najčešće korišćena metoda je racio analiza, koja omogućava menadžerima "da procene tekuće performanse, promenu svojih performansi tokom vremena (analiza indikatora u nekom vremenskom peirodu) i svojih performansi u odnosu na performanse konkurentnih (peer group)¹ banaka (unakrsna analiza indikatora u određenoj grupi banaka)".² Racio analiza, kao metod ocene uspešnosti poslovanja banaka, zasniva se, pre svega, na podacima iz finansijskih izveštaja banaka, kao primarnog izvora bankarskih informacija.

1. Finansijski izveštaji kao primarni izvor informacija

Za ispitivanje finansijskih performansi banaka, koje se prevashodno zasniva na analizi i oceni finansijskog položaja i ostvarenih rezultata poslovanja, koriste se različiti izvori informacija. Da bi informacije o performansama bankarskog poslovanja bile korisne za donošenje ekonomskih odluka od strane njihovih brojnih i heterogenih korisnika, neophodno je da one budu relevantne, pouzdane, uporedive i razumljive. Prema danas opšteprihvaćenom gledištu, obezbeđivanje takvih informacija predstavlja primarnu svrhu finansijskih izveštaja banaka, koji predstavljaju dominantnu vrstu računovodstvenih izveštaja uopšte. S obzirom na to, logično je što se upravo finansijski izveštaji, kao finalni proizvod finansijskog računovodstva, smatraju primarnim izvorom informacija o finansijskim performansama banaka.

U većini zemalja, a i kod nas, set obaveznih finansijskih izveštaja, koji čine godišnji zaključak ili godišnji račun banaka, sadrži: bilans stanja, bilans uspeha (račun dobitka i gubitka), izveštaj o novčanim tokovima (bilans tokova gotovine) i aneks, odnosno napomene (fusnote) uz finansijske izveštaje, koje se smatraju integralnim delom izveštaja. Ovako kompletiranje seta obaveznih finansijskih izveštaja kod nas posledica je prihvatanja Međunarodnih računovodstvenih

¹ "Peer group" predstavlja klasifikaciju banaka prema veličini aktive i geografskoj lokaciji. Banke se kompariraju sa drugim bankama u okviru odgovarajuće grupe, uz respektovanje profitabilnosti, kako bi se utvrdile finansijske performanse konkretnе banke u odnosu na konkurenčne banke u grupi.

² Marcia Millon Cornett, Anthony Saunders, *Fundamentals of Financial Institutions Management*, Irwin McGraw Hill, 1999, p. 160.

standarda kao osnove procesa međunarodne harmonizacije finansijskog izveštavanja.

Inače, dok bilans stanja i bilans uspeha predstavljaju dva najpoznatija, tradicionalno korišćena finansijska izveštaja, dotle je izveštaj o novčanim tokovima relativno novijeg datuma. Pri tome, zajednička karakteristika sva tri izveštaja jeste da se sastavljaju na bazi jedinstvene osnove, tj. istih i jednakih merenih osnovnih transakcija i poslovnih događaja. Međutim, i pored toga, pomenuti izveštaji prezentiraju različite vrste informacija o finansijski izraženim aktivnostima banaka, i to: bilans stanja - informacije o finansijskom položaju u određenom vremenskom trenutku, tj. na dan bilansa; bilans uspeha - informacije o ostvarenim rezultatima poslovanja za određeni vremenski period (na primer, poslovnu godinu); izveštaj o novčanim tokovima - informacije o prilivima i odlivima gotovine u datom obračunskom periodu.

U nastavku našeg rada, koristićemo informacije koje prezentiraju bilans stanja i bilans uspeha - tradicionalno bazni i najšire korišćeni finansijski izveštaji. Što se izveštaja o novčanim tokovima tiče, u savremenoj literaturi je prisutno gledište, prema kome "izveštaj o novčanim tokovima je manje važan u analizi depozitnih institucija, imajući u vidu prirodu njihovih aktiva (krediti i investicije) i obaveza (depoziti)".³

Za depozitne institucije u SAD, Federalni Savet za ispitivanje finansijskih institucija (FFIEC) propisuje jednoobrazne principe, standarde i izveštajne forme finansijskih izveštaja koji se podnose regulatorima i akcionarima na kraju svakog kalendarskog kvartala.

1.1. Bilans stanja banaka - struktura i sadržina

Bilans stanja pruža finansijske informacije o aktivi, obavezama i akcijskom kapitalu banke, tj. prikazuje njen finansijski položaj na tačno određeni dan, dan bilansa (na primer, 31. decembar tekuće godine). Aktiva bilansa stanja sadrži bančinu imovinu, odnosno prikazuje upotrebu sredstava banke. Obaveze bančinu imovinu, odnosno prikazuju upotrebu sredstava banke. Obaveze prikazuju knjigovodstvenu vrednost nevlasnicih, a akcijski kapital vlasničkih prava na imovinu banke, prikazanu u aktivi.

Analiza bilansa banke zasniva se na fundamentalnoj računovodstvenoj identičnosti aktive i pasive, tj. aktive, obaveza i kapitala, koja se izražava na sledeći način:

³ Lyn M. Fraser, Aileen Ormiston, *Understanding Financial Statements*, Sixth edition, Prentice-Hall, Inc., New Jersey, 2001, p. 241.

Aktiva = Pasiva

Imovina = Obaveze + Kapital

U pogledu strukture aktive i pasive, bilans stanja banaka se bitno razlikuje u poređenju sa bilansom stanja proizvodnih i trgovinskih korporacija, a što rezultira iz razlika u karakteru poslovanja. *Prvo*, s obzirom da je funkcija banaka, pre svega, finansijske prirode, većina banaka poseduje malo fiksne aktive, ima niske fiksne troškove i nizak operativni leveridž. *Drugo*, obaveze banaka su plative po zahtevu ili su vrlo kratkoročne, tako da deponenti mogu da reugovore kamatne stope na depozite u skladu sa promenama tržišne kamatne stope. Kao rezultat, kamatni rashod se menja istovremeno sa kratkoročnim promenama tržišne kamatne stope, a što stvara velike probleme bankarskim menadžerima prilikom alokacije aktive i određivanja kamatne stope na aktivu. *Treće*, banke funkcionišu sa manje akcijskog kapitala nego nefinansijske korporacije, što utiče na porast finansijskog leveridža i fluktuaciju bankarskih profita. Svaka ova karakteristika bankarskog poslovanja nameće ozbiljne probleme i rizike menadžerima banaka u obavljanju njihovih upravljačkih aktivnosti.

Bankarski bilansi predstavljaju značajnu informacionu osnovu za racionalizaciju i konstrukciju različitih indikatora za merenje bankarskih performansi. Identifikovanje i praćenje bilansnih pozicija omogućava ocenjivanje stanja likvidnosti i solventnosti, iznosa potencijalnih rizika, kao i stepena intermedijacije banaka na tržištu. U tom kontekstu, stopa gotovine, stopa likvidnosti i stopa kapitala, na primer, predstavljaju samo neke od većeg broja indikatora koji podatke za svoje konstruisanje izvlače iz bilansa stanja, a koji služe za svrhe ocenjivanja performansne pozicije banke, kao i za komparaciju bankarskih pozicija u okviru celine bankarskog sistema.

U cilju obezbeđivanja uporedivih bilansnih pozicija i korisnih bilansnih informacija, na međunarodnom planu se odvija proces harmonizacije finansijskih izveštaja, čiju osnovu predstavljaju, pre svega, Međunarodni računovodstveni standardi.

Tipičan bilans stanja komercijalnih banaka u SAD, zemlje sa razvijenom tržišnom ekonomijom, ima sledeću globalnu strukturu:

Bilans stanja komercijalne banke na dan 31. decembar ...

AKTIVA

Trezorska gotovina

Depoziti kod Federalne Rezervne banke
 Depoziti kod korespondentskih banaka
 Novčane stavke u procesu naplate
     Gotovina i računi kod depozitnih institucija
 Prododata federalna sredstva
 REPO aranžmani
 Državne hartije od vrednosti
 Vrednosni papiri savezne i lokalne vlade
 Ostale hartije od vrednosti
     Investiciona ulaganja
 Komercijalni i investicioni krediti
 Potrošački krediti
 Hipotekarni krediti
 Ostali krediti
 Zakupi
     Bruto krediti i zakupi
 minus Rezerve za gubitke po kreditima i zakupima
     Neto krediti i zakupi
 Ostala aktiva

UKUPNA AKTIVA

PASIVA (obaveze i kapital)
 Depoziti po viđenju
 NOW i super NOW računi
 MMDA
 Štedni depoziti
 Depozitni certifikati na malo
 Depozitni certifikati na veliko
 Ostali oročeni depoziti
     Ukupni depoziti
 Kupljena federalna sredstva
 REPO aranžmani
 Ostala kratkoročna zaduženja
     Ukupna kratkoročna zaduženja

Subordinirane obveznice
 Ostale obaveze
     Ukupne obaveze
 Obične akcije
 Preferencijalne akcije
 Zadržani profiti
 Rezerve za moguće gubitke
     Ukupan kapital
UKUPNA PASIVA

Kao što prezentirana globalna struktura pokazuje, elementi ukupne aktive bilansa stanja mogu se grupisati u četiri glavne kategorije, a to su: gotovina i računi kod depozitnih institucija, investiciona ulaganja, krediti i zakupi i ostala aktiva.

Gotovina i računi kod depozitnih institucija predstavljaju nekamatonosnu aktivu, odnosno deo aktive koja ne donosi banchi prihod u vidu kamate ili provizije. Neophodnost držanja ove aktive proističe, pre svega, iz zadovoljenja različitih zakonskih zahteva, pri čemu banke ulažu znatan napor da istu minimiziraju. *Investiciona ulaganja* predstavljaju značajan deo imovine banke, a sastoje se iz prodatih federalnih sredstava, REPO aranžmana i investicija u hartije od vrednosti.

Krediti predstavljaju primarnu kamatonosnu aktivu, odnosno glavni izvor prihoda za banku u vidu kamate. Sa druge strane, krediti su i najnelikvidniji deo aktive i glavni izvor potencijalnog nastanka kreditnog rizika i rizika likvidnosti. Sa aspekta ročnosti, krediti se mogu grupisati u tri kategorije, a to su: kratkoročni (do godinu dana), srednjoročni (jedna do pet godina) i dugoročni (preko pet godina). Prema nameni krediti se klasifikuju kao: komercijalni i investicioni, potrošački, hipotekarni i ostali krediti.

Zakupi predstavljaju lizing finansiranje, gde banka kao vlasnik fizičke aktive dozvoljava klijentu njeno korišćenje u zamenu za periodično plaćanje zakupa. U ovom slučaju banka zadržava vlasništvo na aktivu nakon završetka zakupa.

Neto krediti i zakupi predstavljaju ukupne kredite i zakupe umanjene za rezerve za gubitke po kreditima i zakupima.

Rezerve za gubitke po kreditima i zakupima formiraju se na bazi menadžerskog predviđanja procenta bruto kredita i zakupa koji se neće vratiti banchi o rokovima dospeća. Iako na maksimalan obim rezervi utiču poreski zakoni, menadžeri banaka, zapravo, određuju nivo rezervi na osnovu iskustva o rastu

kredita i prošlim kreditnim gubicima. Rezerve za gubitke su akumulirane rezerve koje se periodično usklađuju radi apsorbovanja budućih gubitaka.

Ostala aktiva u bilansu stanja banke, sastoje se od elemenata kao što su: prostorije i fiksna aktiva, ostale nekretnine, investicije u nekonsolidovane podružnice, neopipljiva aktiva (goodwill) i ostala aktiva koja predstavlja mali deo ukupne aktive bilansa stanja banke.

Pasiva bilansa stanja banke sastoje se iz obaveza i kapitala. Bančine *obaveze* uključuju različite tipove depozitnih računa i drugih zaduženja namenjenih finansiranju investicionih i kreditnih plasmana.

Kapital predstavlja razliku između knjigovodstvene vrednosti aktive banke i njenih obaveza. Kapital se sastoje iz običnih akcija, preferencijalnih akcija, zadržanih profita i rezervi za moguće gubitke. Regulatorni organi zahtevaju od banaka da drže minimalni nivo kapitala u odnosu na riziko ponderisanu aktivu u iznosu od 8%, koji deluje kao amortizer protiv gubitaka iz bilanske i vanbilanske aktive.

Veliki broj banaka je, u potrazi za stabilnim izvorima sredstava sa manjim rizikom povlačenja, počeo da emituje *subordinirane obveznice*, sa uobičajenim rokom od pet do sedam godina. Ove obveznice su posebno atraktivne, jer ne podležu ni zahtevima o rezervama, niti premijama depozitnog osiguranja, a mogu da posluže banci za zadovoljenje regulativnih zahteva u pogledu minimalnog kapitala.

1.2. Bilans uspeha - struktura i sadržina

Bilans uspeha (račun dobitka i gubitka) prikazuje ukupne prihode i rashode banke za određeni vremenski period, čija razlika čini njen pozitivan ili negativan periodični rezultat - neto profit (dubitak) ili gubitak. Neto profit (dubitak) postoji ako su ukupni prihodi veći od ukupnih rashoda, učinjenih u stvaranju prihoda. U obrnutom slučaju, tj. ako su ukupni rashodi veći od ukupnih prihoda postoji gubitak. Važnost bilansa uspeha, čiju sadržinu čine prihodi, rashodi i neto rezultat, sastoji se u tome što je on izveštaj o profitabilnosti banke, kao jedne od najvažnijih bankarskih performansi. Naime, ostvareni neto rezultat koristi se kao jedna od ključnih mera za ocenu uspešnosti menadžmenta banke.

Osim različite sadržine koju prezentiraju, razlika između prethodno razmatranog izveštaja, bilansa stanja, i bilansa uspeha sastoji se još i u pogledu vremena na koje se odnosi. Polazeći od toga, bilans stanja predstavlja izveštaj o statusu - statički bilans, jer prikazuje glavne determinante finansijskog položaja banke - imovinu, obaveze i kapital - u određenom vremenskom trenutku, tj. na dan izveštaj o kretanju - bilansa. Za razliku od njega, bilans uspeha predstavlja izveštaj o kretanju -

dinamički bilans, jer prikazuje osnovne komponente ostvarenih rezultata poslovanja - prihode, rashode i neto rezultat kao njihovu razliku - za određeni vremenski period (na primer poslovnu godinu).

Inače, bilans uspeha banke odražava finansijsku prirodu bankarstva: veći deo prihoda sastoje se od kamate na kredite i investicije. Na primer, u SAD kamatni prihod je u 1981. godini činio 93% ukupnih prihoda, dok je do 1998. godine predstavljao samo 75% ukupnih prihoda⁴. Promena trenda od kamatnih prihoda na nekamatne prihode predstavlja suštinsku karakteristiku savremenog bankarskog menadžmenta. Kamatna plaćanja na zaduženja banke predstavljaju primarni rashod.

Tipičan bilans uspeha komercijalnih banaka u SAD ima sledeću globalnu strukturu:

Bilans uspeha komercijalne banke za 200..... god.

Kamatni prihod

- Kamata na komercijalne i investicione kredite
- Kamata na potrošačke kredite
- Kamata na hipotekarne kredite
- Kamata na ostale kredite
- Kamata od zakupa
- Kamata na prodata federalna sredstva i REPO aranžmane
- Kamata na državne hartije od vrednosti
- Kamata na municipalije
- Kamata na ostale hartije od vrednosti

Ukupni kamatni prihod

Kamatni rashod

- Kamata na NOW i super NOW račune
- Kamata na MMDA
- Kamata na štedne depozite
- Kamata na depozitne certifikate na malo
- Kamata na depozitne certifikate na veliko

⁴ Timothy W. Koch, S. Scott Mac Donald, *Bank Management*, The Dryden Press, Harcourt College Publishers, Orlando, 2000, p. 104.

Kamata na ostale oročene depozite
 Kamata na kupljena federalna sredstva i REPO aranžmane
 Kamata na ostala kratkoročna zaduženja
 Kamata na subordinirane obveznice
 Ukupni kamatni rashod

Neto kamatni prihod
 Rezerve za kreditne gubitke
 Nekamatni prihod
 Prihod od povereničkih aktivnosti
 Servisne naknade na depozitne račune
 Ostale servisne naknade
 Ostali nekamatni prihod
 Ukupni nekamatni prihod

Nekamatni rashod
 Plate i beneficije zaposlenih
 Rashodi za prostorije i fiksnu aktivu
 Ostali nekamatni rashod
 Ukupni nekamatni rashod

Profit pre oporezivanja, dobitaka i gubitaka od hartija od vrednosti i vanrednih stavki

Kapitalni dobici / gubici od hartija od vrednosti
 Vanredne stavke
 Profit pre oporezivanja
 Porez na profit

NETO PROFIT

Prezentirana šema bilansa uspeha omogućava identifikovanje kamatnog prihoda, čijim umanjenjem za iznos kamatnog rashoda se dobija neto kamatni prihod. Rezerve za kreditne gubitke, koje se izdvajaju na bazi procene menadžmenta u vezi potencijalnog gubitka prihoda od loših kredita, oduzimaju se od neto kamatnog prihoda. Drugi glavni izvor bankarskih prihoda je nekamatni

prihod. Nakon dodavanja nekamatnog prihoda neto kamatnom prihodu, oduzima se nekamatni rashod koji predstavlja opšte troškove banke. Iako banke konstantno pokušavaju da povećaju svoj nekamatni prihod i da smanje nekamatni rashod, obično rashodi prelaze prihode i ta razlika se zove teret (dug) banke. Formalno, bančin dug je jednak razlici nekamatnog rashoda i nekamatnog prihoda. Rezultirajuća cifra u osnovi predstavlja profit pre oporezivanja, dobitaka i gubitaka od hartija od vrednosti i vanrednih stavki. Ostvareni dobici ili gubici od hartija od vrednosti i vanredne stavke se dodaju (oduzimaju) da bi se dobio profit pre oporezivanja. Oduzimanjem poreza na profit dobija se neto profit. Formalno, ako prethodne pozicije bilansa uspeha definišemo na sledeći način:⁵

II (*total interest income*) = ukupni kamatni prihod

IE (*total interest expense*) = ukupni kamatni rashod

OI (*noninterest income*) = nekamatni prihod

OE (*noninterest expense*) = nekamatni rashod

PL (*provisions for loan losses*) = rezerve za kreditne gubitke

SG (*securities gains / losses and extraordinary items*) = dobici / gubici od hartija od vrednosti i vanredne stavke

T (*taxes*) = porezi,

dobijamo, da se neto kamatni prihod pre rezervi (*net interest income before provisions - NII*) izračunava kao:

$$NII = II - IE$$

$$\text{dug} = OE - OI$$

$$\text{indikator efikasnosti banke Eff} = OE / (NII + OI)$$

Konceptualno, bančin neto profit (*net income - NI*) zavisi od sledećih pet faktora: neto kamatnog prihoda, duga, rezervi za kreditne gubitke, dobitaka (gubitaka) od hartija od vrednosti i vanrednih stavki i poreza, tj.

$$NI = NII - \text{dug} - PL + SG - T$$

Drugim rečima, izvori prihoda za banku su kamatni prihodi (II), nekamatni prihodi (OI) i dobici od hartija od vrednosti (SG). Rashodi banke uključuju kamatni rashod (IE), nekamatni rashod (OE), rezerve za kreditne gubitke (PL), gubitke od hartija od vrednosti (SG) i poreze (T).

Bančin dug i indikator efikasnosti indiciraju koliko dobro menadžeri banaka kontrolisu nekamatni rashod u odnosu na nekamatni prihod i u odnosu na ukupan profit pre poreza i dobitaka i gubitaka od hartija od vrednosti i vanrednih stavki.

⁵ Isto, p. 104.

Kamatni prihod proizilazi iz kamatonosne aktive bilansa stanja i predstavlja primarnu kategoriju prihoda za banku. U okviru kamatnog prihoda ubrajaju se kamate i provizije od kredita i zakupa, kao i kamate na investiciona ulaganja. Kamatni prihod je oporeziv, osim kamate na municipalne hartije i prihod od zakupa, odnosno direktnog lizing finansiranja, koji se izuzimaju od plaćanja poreza.

Kamatni rashod korespondira sa pasivom bilansa stanja i predstavlja dominantnu kategoriju rashoda za banku. Kamatni rashod obuhvata plaćene kamate na inovativne oblike depozita po viđenju (NOW, super NOW i MMDA računi), na sve oblike štednih i oročenih depozita, kao i kamate plaćene na sva ostala pozajmljena sredstva, kako kratkoročna tako i dugoročna.

Razlika između ukupnih kamatnih prihoda i ukupnih kamatnih rashoda predstavlja **neto kamatni prihod**, koji se prikazuje kao odvojena stavka u bilansu uspeha. Neto kamatni prihod predstavlja značajno sredstvo u proceni bančine sposobnosti stvaranja profita i kontrole rizika kamatne stope.

Rezerve za kreditne gubitke predstavljaju iznos koji se izdvaja iz prihoda u cilju stvaranja rezervi dovoljnih za apsorbovanje očekivanih kreditnih gubitaka. Taj iznos predstavlja priznavanje loših kredita od strane menadžmenta banke i on se iznos odvaja od poreza. U SAD, Služba unutrašnjih prihoda utvrđuje maksimalan iznos koji se može odbiti od poreza i koji se može uključiti u račun rezervi u bilansu stanja. Menadžment tim, na osnovu svoje procene kvaliteta kreditnog portfolia, kao i na osnovu mišljenja regulatornih organa, može da zaračuna veću ili manju sumu od maksimalnog iznosa, ukoliko smatra da je ta suma adekvatnija za eventualne kreditne gubitke.

Nekamatni prihod uključuje sav ostali prihod, koji banka ostvaruje kao rezultat svojih bilansnih i vanbilansnih aktivnosti, a koji postaje sve aktuelniji zbog otežanih mogućnosti banke u privlačenju stabilnih depozita i visoko rejtingovanih klijenata sa kvalitetnim kreditnim portfoliom. U nekamatni prihod uključen je prihod od povereničkih aktivnosti (npr. prihod od rada starateljskih departmana), servisne naknade na depozitne račune (generalno najveći izvor nekamatnog prihoda), ostale servisne naknade i ostali nekamatni prihod (provizijski prihod od prihoda), ostale nekamatne rashode (rashodi jednokratnih transakcija, kao što su gubici od prodaje nekretnina, kredita i prostorija).

Zbir kamatnog i nekamatnog prihoda predstavlja **ukupni operativni prihod** banke. Ukupan prihod za banku je ekvivalentan ukupnoj prodaji u proizvodnoj firmi i predstavlja prihod banke iz svih izvora.

Nekamatni rashod sastoji se, uglavnom, od kadrovskih troškova i generalno je veoma povezan sa nekamatnim prihodom. Stavke nekamatnog rashoda uključuju plate i beneficije zaposlenih, rashode za prostorije i fiksnu aktivo (amortizacija) i

ostale nekamatne rashode (rashodi jednokratnih transakcija, kao što su gubici od prodaje nekretnina, kredita i prostorija).

Profit pre oporezivanja, dobitaka i gubitaka od hartija od vrednosti i vanrednih stavki dobija se oduzimanjem operativnih rashoda (kamatnih i nekamatnih) od ukupnog, operativnog prihoda.

Profit pre oporezivanja dobija se dodavanjem ili oduzimanjem dobitaka i gubitaka od hartija od vrednosti i vanrednih stavki od profita pre oporezivanja, dobitaka i gubitaka od hartija od vrednosti i vanrednih stavki. **Dobici i gubici od hartija od vrednosti** nastaju kao rezultat prodaje, razmene, otkupa ili povlačenja obveznica, akcija i drugih hartija od vrednosti, po cennama iznad ili ispod knjigovodstvenih vrednosti. Generalno, banke ostvaruju dobitke tokom perioda kada tržišne kamatne stope opadaju (rastu cene hartija od vrednosti). Gubici od hartija od vrednosti nastaju u slučajevima rasta kamatne stope (pada cena hartija od vrednosti). **Vanredne stavke** odražavaju materijalne rezultate događaja i transakcija koje se javljaju ili su u vezi sa tekućom godinom i koji su drugačijeg kartaktera od uobičajenih aktivnosti banke. One uključuju efekte promene računovodstvenih pravila, korekcije računovodstvenih grešaka iz prethodnih godina, usklađivanja akcijskog kapitala i dr.

Neto profit predstavlja krajnji rezultat bilansa uspeha banke, a dobija se oduzimanjem poreza na profit od prethodno definisane mere profita, tj. profita pre oporezivanja. **Porezi na profit** uključuju sve federalne, savezne i lokalne poreze na profit, pri čemu se deo ovih poreza može knjižiti kao pasiva (odloženi porezi) ili se može platiti Službi unutrašnjih prihoda.

2. Analitička upotreba informacija iz finansijskih izveštaja banaka

Na osnovu prikazane strukture bilansa stanja, čiju osnovnu sadržinu čine sredstva (aktiva) i obaveze i kapital (pasiva), može se izvesti zaključak da fundamentalna ravnoteža banke postoji u uslovima pokrivenosti obaveza i kapitala ukupnom aktivom, odnosno u uslovima postojanja pozitivne neto imovine (kapitala), što jasno ilustruju sledeće jednačine:

- (1) Aktiva = Obaveze + Kapital
- (2) Kapital = Aktiva - Obaveze
- (3) Obaveze = Aktiva - Kapital

"Analitička vrednost bilansa leži u širokim mogućnostima analize strukture i odnosa između homogenih pozicija u okviru formalne agregatne ravnoteže

"bilansa",⁶ pri čemu analiza i komparacija bilansnih pozicija banaka sa prethodnim periodima omogućava donošenje ocene o performansama banaka, o kvalitetu upravljanja bankom, o ročnoj transformaciji i sektorskoj strukturi sredstava.

Pored neposrednih informacija dobijenih prezentacijom stanja i promenama sredstava i izvora sredstava, podrobnija analiza bilansa stanja omogućava uvid u različite posredne informacije, neophodne u oceni performansi banaka.

Analizom bilansa stanja banke mogu se dobiti informacije o klasifikaciji aktive na finansijsku i realnu, kamatonosnu i nekamatonosnu, rizičnu i nerizičnu i klasifikaciji pasive na rizičnu i nerizičnu i stabilnu i nestabilnu.

Finansijska aktiva izražena je u novčanom obliku i zauzima najveći deo aktive bankarskog bilansa, dok *realna aktiva* predstavlja mali deo ukupne aktive banaka i izražena je u fizičkom obliku.

Kamatnosna aktiva je aktiva na koju se naplaćuje kamata ili provizija i predstavlja glavni izvor prihoda za banku. U kamatonosnu aktivu spadaju investiciona ulaganja, krediti i zakupi. *Nekamatnosna aktiva* je aktiva koja ne donosi prihode u vidu kamata ili provizija, a obuhvata svu ostalu aktivu osim investicija i zajmova.

Rizična aktiva obuhvata kamatonosnu aktivu kod koje postoji verovatnoća nastanka kreditnog rizika ili rizika kamatne stope, odnosno rizična aktiva obuhvata kamatonosnu aktivu (investiciona ulaganja i krediti) umanjenu za državne hartije od vrednosti, kao potpuno nerizične instrumente. Sa druge strane, u *nerizičnu aktivu* se ubraja sva ostala aktiva, kao što su gotovina i računi kod depozitnih institucija, i fizička aktiva, odnosno aktiva kod koje ne postoji verovatnoća nastanka rizika.

Rizična pasiva, kod koje postoji verovatnoća nastanka rizika neizvršavanja obaveza od strane banaka, obuhvata sve obaveze, tj. depozite i pozajmljena sredstva, dok se *nerizična pasiva* odnosi, pre svega, na akcijski kapital.

Klasifikacija pasive na stabilnu i nestabilnu odnosi se, pre svega, na depozite koji predstavljaju osnovni izvor bančnih sredstava. *Stabilni depoziti (core deposits)* su depoziti za koje se ne očekuje da će biti povučeni u kratkim vremenskim intervalima i koji nisu osetljivi na manje promene tržišne kamatne stope, a uključuju štedne i oričene depozite. *Nestabilni depoziti (volatile deposits)* predstavljaju depozite za koje se očekuje da će biti povučeni u roku od godinu dana i koji su osetljivi na promene kamatne stope, a to su pre svega transakcioni depoziti, tj. depoziti po viđenju.

⁶ Srboljub Jović, *Bankarstvo*, Naučna knjiga, Beograd, 1990.god., str. 133.

Uporedo sa informacijama o klasifikaciji aktive i pasive, analiza bilansa stanja omogućava uvid u sledeće informacije koje su, takođe, značajne za ocenu finansijskih performansi banaka:

1) *Ročnost investicionih hartija od vrednosti* klasificuje knjigovodstvenu vrednost bankarskih investicionih hartija u tri kategorije ročnosti: kratkoročne (do jedne godine), srednjoročne (do 10 godina) i dugoročne (preko 10 godina). Ova informacija je korisna za razumevanje kamatne osetljivosti portfolia hartija od vrednosti i potencijalne apresijacije ili depresijacije ovog portfolia usled promene kamatnih stopa.

2) *Kamatna osetljivost* se odnosi na poređenje osetljivosti gotovinskih tokova od aktive i pasive na promene kamatnih stopa. Kamatno osetljiva aktiva/pasiva je bilo koja kategorija aktive/pasive, čiji će se kamatni prihod/rashod promeniti u određenom vremenskom periodu, kao reakcija na promene tržišnih kamatnih stopa.

3) *Informacije o kvalitetu kreditnog portfolia* dobijaju se identifikovanjem problemskih kredita kojima je prošao rok dospeća, tj. kredita čija kamata i glavnica nisu plaćene u ugovorenou vreme.

4) *Informacije o stvarnim (neto) kreditnim gubicima* dobijaju se kada se od kreditnih gubitaka koje je banka priznala tokom godine odbiju sve nadoknade od prethodnih, tj. prošlih kreditnih gubitaka.

Bilans uspeha predstavlja važnu informacionu osnovu za konstruisanje indikatora za ocenu performansi banke, tj. za ocenu profitabilnosti bankarskog poslovanja. Radi dobijanja potpunije slike o performansnoj poziciji konkretnе banke, dobijeni podaci o tekućoj profitabilnosti se kompariraju sa planiranom, prošlom ili ostvarenom profitabilnošću konkurentnih ("peer") banaka.

Za te svrhe koristi se analiza strukture bilansa uspeha, tzv. kompozitna analiza, koja predstavlja oblik metode vertikalne analize uspeha i horizontalna analiza - analiza procentualnog povećanja/smanjenja pojedinih pozicija bilansa uspeha.

Kompozitna metoda analize bilansa uspeha koristi apsolutne nivoje pojedinih pozicija prihoda i rashoda, koji predstavljaju inpute za dobijanje relativnih vrednosti. Relativne vrednosti dobijene ovom analizom obezbeđuju važan uvid u efikasnost i profitabilnost banke. Kompozitna analiza obuhvata kalkulacije procentualne distribucije (raspodele) operativnih prihoda i operativnih rashoda i poređenje te distribucije sa distribucijom iz prethodnih godina ili sa konkurentnim ("peer") bankama (bankama slične veličine aktive ili depozitne strukture). Ova analitička tehnika je relativno jednostavna jer obezbeđuje brz uvid u relativne pozicije ostvarenih operativnih prihoda i nastalih operativnih rashoda. Ukoliko dobijeni, tekući indikatori pokažu negativna odstupanja u odnosu na prošlost ili u

odnosu na konkurentne ("peer") banke, to može biti znak menadžment timu da preduzme određene aktivnosti.

Horizontalna metoda analize podrazumeva izračunavanje procentualnog povećanja ili smanjenja svake pozicije prihoda i rashoda u odnosu na prethodnu godinu. Njena primarna korist sastoji se u pronaalaženju i identifikovanju oblasti kojima je potrebna dalja analiza. Na primer, ako se kamata i provizija od kredita povećaju u toku godine za 20%, postavlja se pitanje da li je ta promena nastala usled povećanja apsolutnog nivoa kredita, ili usled promene kompozicije kredita, ili promene nivoa kamatnih stopa i provizija, ili je sve zajedno uticalo na porast kamatnih stopa i provizija od kredita.

Između bilansa stanja i bilansa uspeha postoji direktna povezanost, što se može pokazati adekvatnom analizom pozicija i promena pozicija bilansa stanja i bilansa uspeha. Naime, sastav aktive i pasive banaka u kombinaciji sa kamatnim stopama, ostvarenim ili plaćenim na njih, direktno određuje kamatni prihod i rashod u bilansu uspeha, tj. stavke u bilansu uspeha su određene aktivom i pasivom bilansa stanja zajedno sa kamatnim stopama za svaku stavku. Ovaj direktni odnos između dva finansijska izveštaja se može prikazati opisivanjem neto profit-a iz bilansa uspeha na sledeći način:⁷

$$NI = \sum_{n=1}^N r_n A_n - \sum_{m=1}^M r_m L_m - P + NII - NIE - T, \text{ gde je}$$

NI - neto profit banke

A_n - vrednost n-te aktive

L_m - vrednost m-tih obaveza

r_n - ostvarena stopa n-te aktive

r_m - plaćena stopa na m-te obaveze

P - rezerve za kreditne gubitke

NII - nekamatni prihod uključujući i prihod od vanbilansnih aktivnosti

NIE - nekamatni rashod

T - porezi i vanredne stavke

N - broj aktive koju banka poseduje

M - broj obaveza koje banka ima.

Neto profit predstavlja direktni rezultat: 1. iznosa i miksa (sastava) aktive i pasive banke preuzetih iz bilansa stanja, 2. kamatne stope na aktivu i pasivu.

Na primer, povećanje vrednosti aktive uz sve ostale konstantne vrednosti, rezultira direktnim povećanjem neto profita banke, i to: iznos povećanja puta kamatna stopa na aktivu. Slično tome opadanje kamatne stope koja se plaća na obaveze u pasivi, sa ostalim konstantnim vrednostima, direktno povećava neto profit i to: veličina pada stope puta vrednost obaveza u bilansu stanja. Na isti način i promena miksa aktive ili pasive u bilansu stanja ima direktni efekat na neto profit jednak veličini razlike u stopi puta vrednost aktive ili pasive koja se menja. Na primer, ako prepostavimo da banka menja 10.000\$ aktive sa prinosom od 7% sa aktivom koja ima prinos 10%, neto profit se povećava za 300\$, tj. (10% - 7%) x 10.000\$.

3. Ostali izvori informacija i njihova upotreba

Izvori relevantnih informacija o finansijskim performansama banaka koji su potrebni za svrhe ocenjivanja likvidnosti, adekvatnosti kapitala i profitabilnosti, kreću se od primarnih finansijskih izveštaja (bilans stanja i bilans uspeha), sadržanih u godišnjem izveštaju banke, pa do detaljnijih finansijskih analiza, dostupnih u Jednoobraznim izveštajima o performansama banke. Tržište informacija o performansama bankarskog poslovanja je veoma duboko i na njemu egzistiraju, pored banaka, različite reiting agencije, konsulting firme i granske asocijacije, koje pružaju veoma korisne informacije za pouzdanu evaluaciju bankarskih performansi.

Na ocenu performansne pozicije banaka značajno utiču i odredene vanbilansne i nefinansijske informacije.

Tokom osamdesetih godina XX veka, sa pojavom deregulacije i pojačanom konkurenjom između samih banaka, kao i između banaka i drugih finansijskih institucija, dolazi do relativnog opadanja bankarske profitabilnosti i pojave novih finansijskih posrednika. Da bi sa uspehom parirale novim konkurentima i povećale izvore prihoda sa ciljem porasta profitabilnosti kao važne performanse, banke su ušle u nove oblasti poslovanja i razvile nove aktivnosti koje ne ulaze u njihove bilanse stanja, kao aktiva i pasiva. Reč je o vanbilansnim aktivnostima, kako tradicionalnim (različiti oblici garancija, tj. uslovnih obaveza), tako i inovativnim (derivativni aranžmani, tj. finansijski fjučersi, opcije, valutni i kamatni svopovi), pri čemu provizija iz vanbilansnih aktivnosti danas predstavlja sve veći deo ukupnog profita banke. S obzirom da su vanbilansne aktivnosti izložene različitim stepenima kreditnog rizika, rizika likvidnosti i rizika kamatne stope i s tim u vezi zahtevima u vezi regulatornog minimuma adekvatnosti kapitala, mogu imati

⁷ Cornett, Sounders, op. cit., p. 159.

značajan efekat na mere profitabilnosti i adekvatnosti kapitala. Informacije o vanbilansnim aktivnostima se najčešće nalaze u fusnotama bilansa stanja.

Na opšte finansijske prilike banke, tj. na finansijski položaj i ostvarene rezultate poslovanja utiču i različite nefinansijske informacije, kao značajna dopuna bankarskim finansijskim informacijama. Najznačajnije nefinansijske informacije odnose se na:

- promene menadžment tima i eksternih revizora koje mogu da iniciraju interni konflikt sa negativnim uticajem na kvalitet finansijske i operativne politike u banci;

- nedostatak vičnosti, iskustva i interesovanja spoljnih direktora i upravljačkih struktura, što može dati podršku menadžerskoj strukturi koja vodi politiku lošeg kreditiranja, investiranja i finansiranja;

- lošu kreditnu dokumentaciju i potcenjenost ili nepostojanje kolateralna, a što je karakteristika lošeg upravljanja u takvim bankama, i sl.

Najdetaljnije informacije i kvantitativna analiza bankarskog poslovanja mogu se pronaći u različitim izveštajima, posebno prilagođenim svrsi istraživanja. Najpoznatiji takav izveštaj u SAD je Uniform Bank Performance Report (UBPR) - Jednoobrazni izveštaj o performansama banke, kao najobimniji izvor informacija za analizu komercijalnih banaka. Sastavljuju ga osigurane komercijalne banke u SAD, na osnovu modela propisanog od strane Federalnog Saveta za ispitivanje finansijskih institucija (Federal Financial Institutions Examinations Council - FFIEC). UBPR predstavlja detaljan petogodišnji izveštaj o finansijskom profilu za zahtevanu banku, kao i izveštaj sličnog profila za konkurentnu ("peer") grupu banaka, a koji se može iskoristiti u komparativne svrhe. FFIEC priprema ovaj izveštaj godišnje, na bazi kvartalnih informacija koje dostavljaju banke.

Sadržaj tipičnog Jednoobraznog izveštaja o performansama banaka (UBPR-a) se može prikazati tabelarno:

Odeljak	strana
1. Zbirni indikatori poslovanja	1
2. Informacije o rezultatu	
Bilans uspeha - prihodi i rashodi	2
Nekamatni prihodi, rashodi i profit	3
3. Informacije iz bilansa stanja	
Bilansna aktiva, obaveze i kapital	4
Neiskorišćenost kredita	5
Bilans procentualne kompozicije aktive i pasive	6
Analiza rezervi za izgubljene zajmove i zakupe i struktura zajmova	7
Analiza zajmova kojima je prošao rok dospeća,	

nekumulativnih i restrukturiranih zajmova i zakupa	8
Distribucija ročnosti i repricing-a	9
Portfolio investicija i likvidnost	10
Analiza kapitala	11

*Izvor: George H. Hempel, Donald G. Simonson, *Bank Management - Text and Cases*, John Wiley & Sons, New York, 1999, p. 97.*

Prikazana tabela jasno pokazuje da Jednoobrazni izveštaj o performansama banke sadrži tri grupe informacija sa odgovarajućim podgrupama. To su:

- 1) zbirni indikatori poslovanja;

- 2) informacije iz bilansa uspeha koje obuhvataju informacije o kamatnim prihodima i rashodima i nekamatnim prihodima i rashodima;

- 3) informacije iz bilansa stanja, kao što su informacije o aktivi, obavezama i kapitalu, vanbilansnim obavezama, kvalitetu i strukturi kreditnog portfolia, strukturi likvidnog i investicionog portfolia, analizi kapitala i sl.

Korisnici informacija iz UBPR-a moraju biti svesni postojanja određenih nedostataka i slabosti samog izveštaja. *Prvo*, ovaj izveštaj se priprema sa regulatorne tačke gledišta kao jedno od sredstava prudencione kontrole, pri čemu se ignorisu tržišne vrednosti i mere koje su važne iz perspektive akcionara. *Drugo*, podaci u UBPR-u su računovodstvene prirode, baziraju se na istorijskim troškovima, pri čemu ignorisu vrednosti koje su generalno bitnije za menadžere i akcionare, tj. za donosioce odluka. *Treće*, podaci u izveštaju se dobijaju iz kvartalnih proseka, a to nisu ni podaci iz dnevних proseka, ni podaci sa kraja godine, kao u drugim bankarskim izveštajima.

Međutim, uprkos ovim slabim stranama i nedostacima, UBPR i dalje ostaje jedan od ključnih izvora za evaluaciju performansi banaka.

*Informativna služba FDIC-a*⁸ predstavlja, takođe, značajan izvor koji javnosti pruža tekuće informacije o kretanju indikatora performansnosti kod osiguranih komercijalnih banaka i štednih institucija.

Sheshunoff informacioni servis je jedan od nekoliko privatnih snabdevača finansijskih informacija o finansijskim institucijama. On prikazuje podatke iz

⁸ Federal Deposit Insurance Corporation - FDIC je Federalna agencija za osiguranje depozita, osnovana 1933. godine od strane Kongresa SAD. FDIC osigurava depozite komercijalnih banaka do određenog limitiranog iznosa, odnosno do iznosa od 100.000 USA \$.

bilansa stanja i bilansa uspeha za prethodne periode kao i ključne finansijske indikatore, koji se zatim kompariraju sa konkurentnim ("peer") bankama. Najveća prednost ovog izveštaja je što je on aktuelan, sažet i lak za razumevanje.

Innerline i Money Market Monitor predstavljaju dve informacione službe koje prate finansijski položaj banaka i kretanje tržišne kamatne stope.

American Banker su dnevne bankarske novine u SAD koje izveštavaju o inovativnim bankarskim proizvodima i obezbeđuju konstantno praćenje zakonodavnih i normativnih akcija koje utiču na poslovanje banaka.

Zaključak

Na kraju, neophodno je istaći da se korisnici informacija o performansama bankarskog poslovanja suočavaju sa postojanjem problema u vezi sa kvalitetom dobijenih podataka, kako iz bankarskih tako i iz nebankarskih izvora informacija, a pre svega sa kvalitetom tradicionalnih finansijskih izveštaja. Na opadanje kvaliteta dobijenih informacija utiču, pre svega:

1) upotreba *point of time* podataka bilansa stanja, tj. upotreba podataka koji se odnose na određeni vremenski trenutak, usled čega oni mogu biti obmanjivi. Iz tog razloga prilikom ocene performansi banaka, bankarski analitičari često koriste podatke iz bilansa stanja na bazi dnevnih proseka;

2) upotreba bankarskih informacija izraženih u knjigovodstvenoj umesto tržišnoj vrednosti;

3) diskrecija u određivanju nekih ključnih podataka i indikatora, npr. na rezerve za kreditne gubitke često više utiču računovodstveni i poreski propisi, kao i odluke menadžera, nego ekonomска stvarnost.

Poseban problem vezan je za neadekvatnu menadžersku strukturu, sposobnost i želju takvih menadžera da prilagođavaju, odnosno "friziraju" finansijske izveštaje, kako prema regulatorima, tako i prema akcionarima, pri čemu je veoma teško realno proceniti visinu kapitala banke. Prethodni problemi se rešavaju donošenjem standarda za sastavljanje finansijskih izveštaja, procenjivanjem visine kapitala na bazi tržišne vrednosti, a što automatski povlači i realniju procenu ostvarenih performansi banaka i povećava kvalitet informacija kao i stepen poverenja javnosti u banku.

U cilju ujednačavanja pravila prikazivanja pozicija u finansijskim izveštajima banaka i sličnih finansijskih organizacija i realnijeg prikazivanja finansijskog položaja i ostvarenih rezultata poslovanja, od strane Komiteta za međunarodne računovodstvene standarde (International Accounting Standards Committee), 1990. godine je usvojen, a 1994. i reformisan Međunarodni

računovodstveni standard 30 (MRS 30) - Obelodanjivanje u računovodstvenim izveštajima banaka i sličnih finansijskih organizacija - International Accounting Standard 30 - Disclosure in the Financial Statements of Banks and Similar Institutions (IAS 30). U našim uslovima, potpun i efikasan proces transformacije i rekonstrukcije bankarskog sektora podrazumeva i pojačanu kontrolu poslovanja banaka na bazi ostvarenih finansijskih performansi. Jer, samo visokoperformansne domaće banke mogu da pariraju jakim i velikim stranim bankama kojima naše bankarsko tržište postaje sve privlačnije. Pri tome, javila se neophodnost prilagođavanja poslovanja naših banaka međunarodnim, harmonizovanim standardima poslovanja. Počev od 01. januara 2003. godine, sve banke u SCG su u obavezi da primenjuju međunarodne računovodstvene standarde, koji obezbeđuju neophodnu zaštitu njihovog poslovnog okruženja i javnosti od finansijskih zloupotreba i prevara. S tim u vezi, očekujemo da će finansijski izveštaji biti validniji, a indikatori performansi, izračunati na bazi informacija iz zvaničnih finansijskih izveštaja, realniji.

Uprkos prethodno navedenim problemima, tradicionalni finansijski izveštaji banaka: bilans stanja i bilans uspeha, predstavljaju i predstavljaju budućnost dominantnu i neprevaziđenu vrstu finansijskih izveštaja uopšte.

Pored primarnih, u oceni finansijskih performansi koriste se i brojni dopunski izvori, kako bilansnih, tako i vanbilansnih informacija. Danas je tržište informacija o bankarskim performansama veoma duboko i ono utiče na porast javne dostupnosti i obelodanjivanje informacija sa ciljem sprečavanja negativnih posledica postojanja asimetričnih informacija prilikom ocene prinosa i rizika konkretnih projekata.

Literatura

1. Brady, F., N., *The Importance of a Sound Financial System*, The Banker, June 2002.
2. Cornett, M .M. and Saunders, A., *Fundamentals of Financial Institutions Management*, Irwin McGraw - Hill, Singapore 1999.
3. Fraser, M. L. and Ormiston, A., *Understanding Financial Statements*, Prentice - Hall, Inc. New Jersey, 2001.
4. Gup, E. B., *The Bank Director's Handbook: The Board Member's Guide to Banking & Bank Management*, Irwin Professional Publishing, Chicago, 1996
5. Hempel, H. G. and Simonson, G. D., *Bank Management - Text and Cases*, John Wiley & Sons, Inc., New York, 1999.
6. Jović, S., *Bankarstvo*, Naučna knjiga, Beograd, 1990.

7. Koch, W. T. and MacDonald, S. S., *Bank Management*, The Dryden Press
Harcourt College Publishers, Orlando, 2000.
8. Sinkey, F. J., Jr., *Commercial Bank Financial Management - In The Financial - Services Industry*, Prentice - Hall, Inc., 1998.
9. Stickney, P. C., *Financial Statement Analysis*, Harcourt Brace Jovanovich, Inc.,
Orlando, Florida, 1990.
10. Welch, P., *New tools of the trade*, The Banker, may 1999.